

ONDERZOEKEND (LEREN) WERKEN IN BREDE SCHOOL en INTEGRAAL KINDCENTRUM

Samenwerking tussen praktijk en opleiding

Saskia van Oenen

Pieter Paul Bakker

Mei 2013

www.nji.nl > [Kenniss](#) > [Netwerken](#) > [Brede school](#)

Het belang van ‘onderzoekend (leren) werken’ wordt in de wereld van onderwijs en opvoeding al jaren gepropageerd. Studenten moeten dit in hun opleidingen leren; leraren en andere pedagogisch begeleiders moeten zich er tijdens hun werk in kunnen professionaliseren. Opleidingen en praktijken vormen hiervoor dan ook samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld in de vorm van leer- of kennisgemeenschappen en academische werkplaatsen. Deze publicatie is bedoeld voor leidinggevendenden, medewerkers en bestuurders van brede scholen en opleidingen die in zulke samenwerkingsverbanden werken, of overwegen dat te gaan doen.

Deze publicatie bevat:

- een *inleiding* over de totstandkoming van deze leidraad. De publicatie is een product, ontstaan uit kennisuitwisseling binnen de Kenniskring Brede School van het Nederlands Jeugdinstituut, waarbij twee casestudies centraal stonden;
- een *gespreksleidraad* voor opleidingen en brede scholen ter bespreking van overeenkomsten en verschillen tussen de partners die van belang zijn bij een gezamenlijke aanpak van het onderzoekend (leren) werken. Voorbeelden uit de casestudies zijn ook verwerkt in de gespreksleidraad.

Inleiding

De Kenniskring Brede School van het Nederlands Jeugdinstituut (zie kader pagina 9) boog zich over de vraag, hoe het ‘onderzoekend (leren) werken’ van de grond komt in samenwerkingsverbanden van brede scholen of integrale kindcentra en opleidingen.

Opleidingen zijn meestal tamelijk ‘disciplinair’ ingericht, terwijl brede scholen zich kenmerken door hun multidisciplinaire karakter. Er werken mensen vanuit het onderwijs en de kinderopvang, en mogelijk ook welzijn, kunst, sport of nog anders. De bedoeling van de brede school is dat deze mensen hun professionele gebieden verenigen tot een samenhangende en daardoor extra stimulerende ontwikkelingsomgeving voor alle kinderen. De brede school vraagt mensen om bruggen te slaan tussen de verschillende manieren van denken en doen, die hun afzonderlijke disciplines met zich meebrachten. Dat vraagt in de eerste plaats om reflectie op je eigen gebied én op

dat van anderen. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in ons werk, waardoor we kunnen samenwerken en elkaar aanvullen in het werk met de kinderen? Dat is in feite al een onderzoeksvraag – zij het een zeer globale, die nader uitgewerkt moet worden voor een goede inrichting van brede scholen. Daarom zijn brede scholen eigenlijk prima omgevingen om onderzoekend te (leren) werken. Opleidingen kunnen helpen om de nodige bruggen te slaan, als ze studenten de kans geven om met leeronderzoeken mee te werken in de doorgaande ontwikkeling van brede scholen. Studenten hoeven hun ‘disciplinaire’ kracht daarvoor geenszins op te geven. Maar wel moeten ze, samen met brede scholen, willen onderzoeken hoe de professionele inzet van bijvoorbeeld leerkrachten het beste is te paren aan die van andere professionals op gebieden als opvang, welzijn, sport en kunst. En ook: hoe de rol van diverse professionals het beste is te paren aan die van ouders en vrijwilligers.

‘Onderzoekend (leren) werken in de brede school’ schept interessante perspectieven voor zowel praktijk als opleidingen. Maar het realiseren is geen eenvoudige zaak, omdat er zoveel partijen bij betrokken zijn. Hier geldt, net als voor de brede school zelf: houd de schaal van samenwerking klein genoeg om echt inhoudelijk te kunnen samenwerken.

Van casestudies tot gespreksleidraad voor samenwerkingsverbanden

Hoe komt ‘onderzoekend (leren) werken in de brede school’ van de grond in kleinschalige samenwerkingsverbanden? De Kenniskring Brede School besprak hiervoor twee cases. In het ene geval speelt de praktijk van een integraal kindcentrum de centrale rol. In het andere geval de opleiding, een hbo-kenniscentrum. De inzichten uit de casestudies presenteren we hier in de vorm van een gespreksleidraad. Die bevat een stel vragen, die ook andere praktijken en opleidingen kunnen gebruiken bij de opzet of bij de tussentijdse evaluatie van hun samenwerking. Bij de vragen zijn reflecties uit de beide cases beschreven, die anderen als trigger voor hun eigen reflecties kunnen gebruiken. De vraagvorm is niet toevallig gekozen, want de kern van elk onderzoekend werken is: steeds opnieuw vragen stellen.

Onderzoekend werken – reflective practicioning – opnieuw vragen stellen

Er zijn veel verschillende manieren van onderzoek en veel opvattingen over welk soort onderzoek waar goed voor is. De Kenniskring Brede School heeft het hier over praktijkgericht onderzoek, bedoeld om het professionele werken in de brede school te verbeteren. Zij deelt de visie dat de basis van onderzoekend werken ligt in ‘reflective practicioning’, oftewel: goed nadenken bij en over je werk. Dat begint altijd met vragen stellen: wat willen we met en voor de kinderen bereiken en waarom? Hoe doen we dat en waarom doen we dat zo? Werkt die aanpak ook echt? En: wat willen en kunnen we eraan verbeteren?

Het blijven stellen van vragen is de basis van alle onderzoek én kenmerkend voor de reflectieve professional. Dat geldt voor elke professional. Of deze zich (in de brede school) nu bezighoudt met taal en rekenen, fysieke of sociale en culturele ontwikkeling of met het algehele welbevinden van kinderen. En dus geldt het voor leraren en alle andere pedagogisch medewerkers. In de woorden van Annette van Valkengoed, directeur van Laterna Magica (een van de cases): “Onderzoeksvragen moeten échte vragen zijn: knelpunten of kwesties die de onderzoekende studenten of

beroepskrachten echt belangrijk vinden om aan te pakken. Ze weten niet altijd hoe dat te doen: daarom willen en moeten ze er nadere informatie en inzichten van anderen bij zoeken.”

Twee cases: Laterna Magica Amsterdam – De Ultieme Brede School Rotterdam

Integraal Kindcentrum (IKC) Laterna Magica

is een aantal jaren geleden opgezet als een nieuwe school op basis van het concept ‘Natuurlijk leren’. Dit gaat uit van wat kinderen zelf kunnen en wat hen interesseert: brede talentontwikkeling in een onderzoekend leerklimaat, gespiegeld aan wat nodig is om in de maatschappij te kunnen functioneren. Leerkrachten (coaches) en pedagogisch medewerkers (speelwerkbegeleiders) werken hecht samen, in units voor de leeftijdsgroepen van 0-3 jaar, 3-7 jaar en 8-13 jaar. Tijdens hun stage werken studenten van zowel de Pabo als opleidingen voor pedagogisch medewerkers mee in deze units.

Laterna Magica fungeert als ‘academische opleidingsschool’ in het samenwerkingstraject ‘Opleiden in school’ van de Pabo van de Hogeschool van Amsterdam en STAIJ (Samen Tussen Amstel en IJ), schoolbestuur van 17 basisscholen waaronder Laterna Magica. Het schoolbestuur stelde (in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam) een speciaal profiel op van de Academische Opleidingsschool STAIJ. Centraal daarin staat ‘onderzoekend en ontwerpnd leren’, gericht op een brede range aan leergebieden.

Zie verder: www.laternamagica.info.

De Ultieme Brede School

is een samenwerkingsproject van het Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam, nu met vier brede basisscholen van diverse denominaties, in verschillende stadsdelen. De hogeschool en de basisscholen sluiten hiervoor vierjarige convenanten af. Er bestaat vanuit de hogeschool al een lange traditie in dergelijke afspraken met de praktijk. De leidende vraag in het project is: hoe geven brede scholen vorm en inhoud aan eigentijds onderwijs, gericht op de brede talentontwikkeling van kinderen? Studenten van verschillende opleidingen, onder andere van de Pabo, van verschillende opleidingen binnen Social Work en eventueel ook van andere opleidingen zoals Communicatie, doen onderzoek in opdracht van deze vier brede scholen. Dit gebeurt in het kader van een half jaar durende minor in het vierde jaar, gedurende 1 à 2 dagen per week. Ook studenten uit eerdere leerjaren worden ingezet, evenals studenten van een van de zogenoemde *Innovation labs* (interdisciplinaire leernetwerken). De studenten krijgen begeleiding vanuit een van de opleidingen. Het project als geheel wordt geleid door een van de onderzoekers van het Kenniscentrum Talentontwikkeling.

Contactpersoon voor het project is Willem de Vos, w.a.de.vos@hr.nl.

Gespreksleidraad

Vooraf: het belang van gezamenlijkheid en verschillen in de brede school

Bij gesprekken over de brede school gaat het al snel over het belang van gezamenlijkheid: gezamenlijke visie, gezamenlijke aanpak, hetzelfde pedagogisch klimaat. Dat is begrijpelijk en terecht, gezien het streven om allerlei – elders – gescheiden werkterreinen en disciplines te verenigen tot een samenhangende ontwikkelingsomgeving voor alle kinderen. Zonder een gezamenlijke visie en gezamenlijk streven gaat dat niet. Maar tegelijkertijd haalt men in de brede school niet voor niets al die *verschillende* terreinen bij elkaar. Dat is omdat zij allen iets speciaals, iets anders dan de ander, te bieden hebben voor de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen. Als die verschillen verdwijnen – als iedereen hetzelfde gaat doen – mis je nu net waar het om begonnen was. De kunst is dus om ook de verschillen, die kenmerkend zijn voor verschillende disciplines, te onderzoeken en te waarderen. Die verschillen komen tot uiting in manieren van doen én denken: vertolkt in bijvoorbeeld eigen jargon, aandachtspunten, interactiepatronen, instrumenten enzovoort. Ook bij ‘onderzoekend (leren) werken’ gaat het om uitwisseling van verschillende perspectieven op het werk: vanuit ieders eigen praktijkervaring, vanuit observaties van anderen, via systematische verzameling en vergelijking van gegevens over je eigen praktijk, maar ook uit theorie en onderzoek van elders.

Kortom: ‘onderzoekend (leren) werken in de brede school’ vraagt om aandacht voor *zowel* het gezamenlijke streven *als* de verschillen in aanpak die men heeft vanuit diverse disciplines, vanuit de praktijk en opleiding, onderzoek en theorie. Het is dus nooit ‘of-of’, maar altijd ‘en-en’.

Gespreksleidraad: de vragen

De gespreksleidraad bestaat uit de volgende drie hoofdvragen met subvragen. Vervolgens leest u de voorbeelden en reacties uit de kenniskring op deze (sub)vragen.

1. Wat biedt in uw samenwerking een positieve basis om onderzoekend te (leren) werken?

- 1.1 Een gezamenlijke visie?
- 1.2 Gedeelde praktijkervaring of juist het verschil in perspectief tussen praktijk en opleiding?
- 1.3 Afspraken tussen opleiding en brede scholen over typen onderzoek en onderzoeksagenda?

2. Hoe stimuleert u dat het onderzoekend (leren) werken fungeert als middel tot professionele reflectie en als middel tot ontwikkeling van het bredeschoolwerk?

- 2.1 Via coaching van medewerkers en studenten bij het ontwikkelen van *eigen* onderzoeksvragen/plannen?
- 2.2 Via gesprek en onderhandeling over het belang van onderzoeksvragen en -plannen voor *het hele team of de hele brede school*?

3. Wat wilt u verbeteren in de opbouw van het onderzoekend leren in uw samenwerkingsverband?

Vragen gespreksleidraad met voorbeelden van reacties uit ‘Laterna Magica’ en ‘De Ultieme Brede School’

Om het gesprek te stimuleren, zijn hieronder per (sub)vraag steeds voorbeelden van reacties beschreven uit de twee cases die besproken zijn in de Kenniskring Brede School van het Nederlands Jeugdinstituut: De Ultieme Brede School en Laterna Magica (zie kader in de Inleiding).

1. Wat biedt in uw samenwerking een positieve basis om onderzoekend te (leren) werken?

1.1 Een gezamenlijke visie?

Bij IKC Laterna Magica geldt het gedeelde concept ‘Natuurlijk leren’ zowel voor het leren van de kinderen als van medewerkers en stagiaires. Onderwijs en opvang zijn verbonden in ontwikkelingsprogramma’s op maat voor alle leerlingen. Medewerkers stellen samen met ouders en kind een persoonlijk ontwikkelingsplan (voor elk kind) op, dat zij om de drie maanden bespreken aan de hand van portfolio’s. Ook voor medewerkers en stagiaires is de intrinsieke motivatie het startpunt van eigen onderzoeksvragen - wat wil ik leren en wat wil ik weten om mijn werk verder te kunnen ontwikkelen? In hun units bespreken zij hoe zij hun werk verder willen ontwikkelen. In de samenwerking met de Pabo geldt Laterna Magica als ‘vindplaats’ op het gebied van Natuurlijk leren/brede talentontwikkeling en op het gebied van leren van medewerkers. Het profiel Academische basisschool is daarbij het uitgangspunt van onderzoekend en ontwerpnd leren: vanuit intrinsieke motivatie om het werk te ontwikkelen.

Bij De Ultieme Brede School hebben de vier scholen en de opleiding een gedeelde interesse in brede talentvorming, maar verder geen gezamenlijke visie of aanpak. Het Kenniscentrum Talentontwikkeling als opleidingsbegeleider, geeft zelf wel speerpunten van ontwikkeling aan: een samenhangend geheel van leerinhouden en werkvormen; samenwerking en communicatie; taalontwikkeling centraal in alle leeractiviteiten; ouderbetrokkenheid en effectieve leertijd(verlenging).

1.2 Gedeelde praktijkervaring of juist het verschil in perspectief tussen praktijk en opleiding?

Bij Laterna Magica is de hele organisatie erop ingericht dat medewerkers en studenten samen praktijkervaringen opdoen. Ze begeleiden groepen altijd gezamenlijk, als coach (leerkracht) en spelwerkbegeleider (pedagogisch medewerker). Studenten draaien mee in dit systeem. Zo kunnen zij samen reflecteren op werkelijk gedeelde praktijkervaring, in plaats van alleen ‘erover aan elkaar te vertellen’. Onderzoeksvragen en –voorstellen kunnen dan voortkomen uit deze reflectie op gedeelde werkervaringen. Deze vragen en voorstellen worden weer verzameld en besproken op het niveau van de unit, als gezamenlijke werk- en onderzoekseenheid.

Bij Laterna Magica werkt men niet zozeer met verschillen in perspectief tussen opleiding of praktijk; wel met verschillen in perspectief van unitmedewerkers. Bij de teamsamenstelling wordt gestreefd naar mensen met verschillende achtergronden. Om te beginnen is er de diversiteit van coaches en spelwerkbegeleiders, maar ook trekt men liefst medewerkers aan met daarnaast nog een andere achtergrond in bijvoorbeeld cultuur, sport of anderszins. In dit kader fungeren studenten als medewerkers die óók vanuit hun eigen bijzondere achtergrond inbreng hebben in de units. De directeur noemt dit verschillen in perspectief van waaruit je samen kunt ‘opdenken’. Toch zou het

goed zijn om studenten hiernaast ook meer te vragen om kritische inbreng juist vanuit hun positie als 'buitenstaander', zoals bij de Ultieme Brede School: als *critical friend* of *observator*.

Bij De Ultieme Brede School formuleren doorgaans de schooldirecteuren de onderzoeksopdrachten. Dit zijn levensechte vragen uit de praktijk. Studenten komen dus een onderzoek doen in de praktijk van anderen. Het is belangrijk dat zij daarbij leren om zich te verplaatsen in het perspectief van de praktijk. Maar ook om, vanuit hun buitenperspectief, kritisch-onderzoekend te reageren op die praktijk. Zij fungeren dan ook als *critical friends*. Studenten leren eerst om de vraag van de praktijk vanuit hun eigen kennis en interesse verder aan te scherpen. Daarbij kunnen zij perspectieven inbrengen vanuit de speerpunten van het Kenniscentrum Talentontwikkeling, vanuit hun eigen opleidingsachtergrond (Pabo, Social Work, of anders) en hun interdisciplinaire 'lab' bij de De Ultieme Brede School. Bij een onderzoeksopdracht over taalontwikkeling brengen zij bijvoorbeeld het belang in van taalontwikkeling door alle vakken heen.

Studenten fungeren bij de uitvoering van hun onderzoek vaak ook als *observatoren* in de praktijk. Dat geeft aangrijpingspunten voor een wederzijds leerproces: het geeft studenten meer inzicht in de praktijk en het vaste personeel kan leren van de observaties van de studenten – mits de brede school zijn personeel hiervoor de gelegenheid geeft.

Toch zouden studenten hiernaast in de uitvoering meer mee kunnen werken: als mede-uitvoerder en ontwikkelaar van bredeschoolactiviteiten: zoals het geval is bij Laterna Magica. Zo leren zij hoe zij via onderzoek op de eigen praktijk kunnen reflecteren, en onderzoek inzetten om hun werk in teamverband te verbeteren.

1.3 Afspraken tussen opleiding en brede scholen over typen onderzoek en onderzoeksagenda?

Bij Laterna Magica en bij De Ultieme Brede School komt men het probleem tegen dat ook veel andere samenwerkingsverbanden tussen opleidingen en praktijk kennen: het is lastig om een goede aansluiting te vinden tussen de interne systematiek van de opleiding enerzijds, en de behoeften en organisatiesystematiek van de praktijk anderzijds. Echt goede netwerkontwikkeling tussen opleidingen en scholen, constateren allen, vergt zeker 10-15 jaar. Bij onderzoekend (leren) werken komt daarbij de vraag: in welke soorten onderzoek kunnen, of moeten, hogescholen hun studenten opleiden en om welke soorten onderzoek vragen brede scholen? Het kan zowel gaan om verschillen wat betreft onderzoeksmethoden, als verschillen wat betreft inhoudelijke terreinen van onderzoek.

In het geval van Laterna Magica ontbrak die afstemming aanvankelijk. Laterna Magica stelde daarom zelf een eigen interne opleider aan die het onderzoekend (leren) werken vorm gaf en bleef intussen in gesprek met de opleiding. Zo ontstond er na een paar jaar op papier in elk geval een gezamenlijke inhoudelijke koers voor de academische opleidingsschool. Daarnaast moet de opleiding zelf ook de opleidingsdocenten zien te vinden die hier goed uitvoering aan kunnen geven. Meestal zijn er ook allerlei organisatorische aanpassingen nodig om het onderzoekend leren werken, voor elke (brede) school op maat, in te richten.

Bij De Ultieme Brede School vormt de projectleider (opleidingsdocent) een denktank met de vier schooldirecteuren. Samen bespreken zij hoe onderzoeksopdrachten voor de vier scholen zoveel mogelijk op maat kunnen worden ingericht. Daarbij gaat het zowel om inhoudelijke als organisatorische kwesties. Welke praktijkvragen zijn het belangrijkste voor de verdere ontwikkeling van jullie brede school? Welke lijken geschikt voor onderzoek door studenten, en wanneer kunnen die via het project opgepakt en uitgewerkt worden? De denktank zorgt dat projectleider en

schooldirecteuren intussen ook in gezamenlijk gesprek blijven over de verdere ontwikkeling van het fenomeen brede school.

2. Hoe stimuleert u dat het onderzoekend (leren) werken fungeert als middel tot professionele reflectie en als middel tot ontwikkeling van het bredeschoolwerk?

2.1 Via coaching van medewerkers en studenten bij het ontwikkelen van *eigen* onderzoeksvragen/plannen?

2.2 Via gesprek en onderhandeling over het belang van onderzoeksvragen- en plannen voor *het hele team of de hele brede school*?

Bij Laterna Magica staat de ontwikkeling van ieders eigen vragen (van medewerkers en studenten) over het eigen werk voorop. Het gaat om gezamenlijke vragen die voortkomen uit de gezamenlijke uitvoeringspraktijk, dat zijn vaak hardnekkige vraagstukken in de unit. Deze worden omgezet in onderzoeksvragen. De eigen interne opleider coacht medewerkers bij het ontwikkelen van deze vragen en de uitwerking tot onderzoeksplannen. Hij doet dit in de eerste plaats via coaching en observaties on the job. Bij Laterna Magica is dit altijd een gezamenlijke 'job' van leerkrachten en pedagogisch medewerkers, en met hen meewerkende stagiaires, die samenwerken en elkaar ook onderling feedback (leren) geven. Daarnaast zorgt de interne opleider, indien gewenst en mogelijk, voor workshops, het aanreiken van en attenderen op kennis van buiten en bezoeken van critical friends en advies van externe specialisten.

In het verband van de unit worden individuele vragen besproken en uitgewerkt tot vragen die men ook voor de hele unit van belang vindt. Ook tussen de units is hierover uitwisseling. Op basis van deze uitwisseling, in en tussen de units, faciliteert de directie de verdere ontwikkeling en uitvoering van onderzoeksplannen. De units presenteren aan elkaar zowel hun plannen als hun resultaten: dat werkt sterk motiverend.

De studenten draaien tot dusver gewoon mee in dit geheel. Enerzijds is het voordeel dat zij ervaren hoe het onderzoekend (leren) werken in unitverband toegaat. Anderzijds zou er, aldus de directie en de interne opleider, ook wel meer aandacht mogen komen voor het opleidingsproces en de opleidingscontext van de studenten.

Bij De Ultieme Brede School worden de vragen en plannen bepaald in onderhandeling tussen de schooldirectie als opdrachtgever en de student als uitvoerder. Studenten leren onderhandelen over de onderzoeksvraag, in gesprek met de schooldirecties als opdrachtgever. Noch de schooldirecties, noch de studenten zijn ervaren onderzoekers. De praktijkvraag van een directie is vaak nog geen specifieke onderzoeksvraag (maar bijvoorbeeld een open vraag als: hoe verbeteren we de ouderbetrokkenheid?). In het gesprek hierover moeten zowel directies als studenten leren hoe zo'n vraag zo aan te scherpen, dat er een zinvol en uitvoerbaar onderzoeksplan bij te maken is. Daarnaast moeten de directeuren wel zelf zorgen dat ze voldoende contact onderhouden met hun medewerkers, over het bepalen van de onderzoeksprojecten. Als die hier niet genoeg in betrokken zijn, gaat het toch mis bij de uitvoering.

Bij opdrachtonderzoek bestaat altijd het risico dat 'u-vraagt-wij-draaien' prevaleert, en de kritische reflectie erbij in schiet. Studenten leren in dit proces dat er aan de ontwikkeling van het werk vele

kanten zitten. Dat samenwerken in teamverband ook onderhandelen betekent, waarin mensen op elkaar moeten leren inspelen, met ook een zekere mate van strijd en aanpassen aan elkaar.

Echte reflectie vraagt altijd om intensieve interactie. Bij De Ultieme Brede School gebeurt dit op drie niveaus:

- via de denktank van projectleider (tevens opleidingsdocent) en opdrachtgevers (schooldirecties);
- via individuele coaching van studenten door de projectleider; en
- in de begeleiding van de wekelijkse bijeenkomsten waar studenten van verschillende opleidingen hun onderzoeksproces met elkaar doorspreken.

Het streven van De Ultieme Brede School is om te leren hoe men vanuit verschillende disciplines – onderwijs, social work, en bijvoorbeeld communicatie – eigen speciale inzichten kan meegeven voor een onderzoeksvraag en onderzoeksplan. De projectleider merkt op dat het niet eenvoudig is om te bedenken en te benoemen wat de speciale inzichten vanuit de ene of andere discipline zouden kunnen zijn. Dat is niet alleen lastig voor studenten, maar ook voor professionals. Het is hoe dan ook een belangrijke kwaliteit voor de ontwikkeling van het werk in het multidisciplinaire bredeschoolverband.

3. Wat wilt u verbeteren in de opbouw van het onderzoekend leren in uw samenwerkingsverband?

Zowel bij Laterna Magica als bij De Ultieme Brede School vindt men dat er nog veel te verbeteren is in het onderzoekend leren. Hoe verschillend de beide cases verder ook zijn, hun verbeterwensen zijn in hoofdlijnen gemeenschappelijk. Deze verbeterwensen vragen om meer en gericht contact op de interdisciplinaire werkplekken van de brede school met de docenten van alle betrokken opleidingen.

Voor de studenten gaat het om een betere inrichting van de begeleiding vanuit werkplek en opleiding samen. Gericht op wat studenten kunnen leren én wat ze te bieden hebben op een brede school: als student, als medewerker-in-opleiding, als critical friend, observator en onderzoeker. Dat vraagt om een betere ‘fit’ tussen de stage- en onderzoeksopdrachten die studenten meekrijgen vanuit de opleiding en de vragen die de bredeschoolpraktijk bij hen oproept.

Voor de medewerkers gaat het om hun ontwikkeling als reflectieve professional in het multidisciplinaire werkverband van de brede school. Hoe leren zij ‘met elkaar ópdenken’ vanuit hun verschillende disciplines en werkervaringen? Laterna Magica wil blijven onderzoeken hoe de eigen organisatie hier steeds beter op is in te richten en wil deze inzichten delen met andere (brede) scholen via het samenwerkingsverband met de opleidingen. Ook De Ultieme Brede School wil dit graag verder uitwerken in de samenwerking met de bredeschoolpraktijken.

Kenniskring Brede School Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut organiseert al sinds vele jaren een Kenniskring Brede School, circa drie keer per jaar bijeenkomend.

Deze publicatie is het product van de bijeenkomsten in 2012, met als deelnemers:

- *Annette van Valkengoed* (directeur IKC Laterna Magica); *Joop Berding* (hoofddocent Pedagogiek/projectleider 'De Ultieme Brede School', Hogeschool Rotterdam);
- *Tonny van den Berg* (Landelijk Steunpunt Brede Scholen), *Gerard van de Burgwal* (directeur-bestuurder Stichting Brede Scholen Haarlemmermeer, adviseur OOG onderwijs en jeugd); *Jeannette Doornenbal* (lector Integraal Jeugdbeleid, HanzeHogeschool Groningen); *Thea de Graaf* (projectleider Brede Schoolontwikkeling en Regie van de zorg, gemeente Nijmegen); *Loes Houweling* (hogeschoolhoofddocent Pedagogiek, Hogeschool Utrecht); *Klaas Mulder* (docent Leren en werken aan de wijk, Hogeschool Utrecht); *Alice Jansen* (Landelijk Steunpunt Brede Scholen); *Jeroen Onstenk* (lector Geïntegreerd Pedagogisch handelen, InHolland); *Job van Velsen* (Landelijk Steunpunt Brede Scholen; eigenaar Etutorium); *Liesbeth Vonk* (docent Pedagogisch Management Kinderopvang, Fontys Hogescholen).
- Nederlands Jeugdinstituut: *Saskia van Oenen, Pieter Paul Bakker*.

Achtergrondliteratuur bij deze publicatie:

- Berding, J. & T. Witte (2013). *Praktijkonderzoek op niveau. Inspelen op onderzoeksdilemma's bij sociale studies*. Bussum: Coutinho.
- Doornenbal, J., S. van Oenen, & W. Pols (2012). *Werken in de brede school. Een pedagogische benadering*. Naarden/Bussum: Coutinho.
- Houweling, L. (2012). Let's Dance. Zoektocht naar een relationele manier van reflecteren. In De Boer, N., H. de Deckere, (et al) *Pedagoog, Verklaar u nader. Pedagogiek in de 21ste eeuw*. Amsterdam: VBSP
- Houweling, L, Kuiper, C. en Letiche, H. (2010). *Praktijkgericht onderzoek in de praktijk; een spraakmakend project*. Den Haag: Boom.
- Keulen, A. van en Barrio Saiz, A. del (2010). *Permanent leren; van zelfreflectie naar teamreflectie*. Amsterdam: SWP.
- Koster, M. de (et al), (2013), *Kinderstad op weg als professionele leergemeenschap. Doe niet meer, maar doe het anders! Rapportage van een praktijkgericht onderzoek bij vier locaties van Kinderstad*. Tilburg: Fontys Hogeschool Pedagogiek.
- Schön, D. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Hampshire: Avebury.
- Verbiest, E. (2008). *Scholen duurzaam ontwikkelen. Bouwen aan professionele leergemeenschappen*. Antwerpen / Apeldoorn: Garant.

Eerdere publicaties van de Kenniskring Brede School over samenwerking opleidingen en praktijk:

- Faddegon, M. (2011). *Allianties rond brede scholen; een inventarisatieonderzoek naar duurzame samenwerking tussen brede schoolpraktijken met opleidingen, onderzoeksinstellingen en kenniscentra*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
Downloaden: www.nji.nl > [Publicaties](#) > Allianties rond brede scholen
- Oenen, S. van en Valkestijn, M. (2011). *Professionaliseren in bredeschoolwerk*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
Downloaden: www.nji.nl > [Publicaties](#) > Professionaliseren in bredeschoolwerk
- Oenen, S. van en Valkestijn, M. (2007). *Professionalisering in de brede school; tendenzen en kwesties*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
Downloaden: www.nji.nl > [Publicaties](#) > *Professionalisering in de brede school*.

Colofon

Onderzoekend (leren) werken in brede school en integraal kindcentrum. Samenwerking tussen praktijk en opleiding.

Tekst: Saskia van Oenen en Pieter Paul Bakker

Utrecht: © Nederlands Jeugdinstituut, 2013

